

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
DYDDIAD	19eg Mehefin 2025
TEITL	Adroddiad Perfformiad yr Adran Addysg
RHESWM DROS GRAFFU	Er mwyn sicrhau rheoli perfformiad yn effeithiol
AWDUR	Gwern ap Rhisiart – Pennaeth Addysg
AELOD CABINET	Cyng. Dewi Jones

1. Pam fod angen ei graffu?

Er mwyn i Aelodau'r Pwyllgor gael eu bodloni fod gennyf i, yr Aelod Cabinet dros Addysg, afael ar faterion perfformiad o fewn yr Adran.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

Pwrpas yr adroddiad yma yw cyflwyno adroddiad perfformiad yr Adran Addysg er sylw Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi Cyngor Gwynedd er mwyn sicrhau rheoli perfformiad yn effeithiol.

3. Cefndir / Cyd-destun

3.1 Cefndir / Cyflwyniad

Pwrpas yr adroddiad yma yw eich diweddarau ar beth sydd wedi'i gyflawni yn y maes rwy'n gyfrifol amdano fel Aelod Cabinet Addysg. Mae hyn yn cynnwys amlinellu'r diweddaraf gyda'r addewidion yng Nghynllun y Cyngor a mesurau perfformiad yr Adran.

Rydym yn gweithredu ar Gynllun y Cyngor 2023-28, ac yma rwyf yn adrodd ar y cynnydd hyd at ddiwedd Mawrth 2025, gan gydnabod ei bod yn parhau'n ddyddiau cynnar yng nghyd-destun rhai o'r addewidion sy'n newydd yn y ddogfen ers Ebrill 2024. Er hynny, mae'r holl faterion wedi bod yn destun trafodaeth ac wedi eu herio gennyf mewn cyfarfod herio perfformiad, ac rwyf yn fodlon gyda pherfformiad yr Adran.

3.2 Rhesymeg a chyfiawnhad

3.2.1 Perfformiad Addewidion Prosiectau Cynllun y Cyngor

Mae diweddariadau ar holl brosiectau Cynllun y Cyngor yr Adran Addysg i'w gweld yn Atodiad 1, fodd bynnag hoffwn dynnu eich sylw at y prosiectau canlynol:

3.2.2 Trawsnewid addysg ar gyfer plant yn eu blynyddoedd cynnar

Bydd polisi mynediad ysgolion Gwynedd yn newid o fis Medi 2025 gan fod disgwyl i blant sydd yn mynychu dosbarth Meithrin yn ysgolion Gwynedd fod wedi eu toiledu cyn cychwyn. Rydym yn parhau i rannu adnoddau gyda rhieni a rhannu gwybodaeth drwy'r cyfryngau cymdeithasol.

Mae'r gwaith o ehangu darpariaeth gofal plant 2 oed i ardaloedd newydd yn weithredol, gyda 21 lleoliad gofal plant yn darparu gwasanaeth dwy oed drwy gyfrwng y Gymraeg neu'n ddwyieithog. Mae'r tîm o Athrawon Ymgynghorol a'r Swyddogion Gofal Plant yn cefnogi'r lleoliadau newydd drwy ymweliadau, cefnogaeth a grantiau cychwynnol i fuddsoddi mewn adnoddau pwrpasol i sicrhau codi safonau i gyfarch gofyn Dechrau'n Deg.

3.2.3 Moderneiddio adeiladau a'r amgylchedd dysgu

Braf yw cael datgan fod adeilad a champws newydd ar gyfer Ysgol Trefarthyr yng Nghricieth wedi agor ei drysau i ddysgwyr ddechrau mis Medi 2024. Mae hyn yn dilyn blynyddoedd o waith, a buddsoddiad o dros £8m er sicrhau amgylchedd dysgu ac adnoddau o'r radd flaenaf i hyd at 150 o ddysgwyr yr ardal. Yn ogystal, mae darpariaeth gofal plant ar y safle, ynghyd ag Uned ABC.

Mae bwriad hefyd i adeiladu ysgol newydd ar gyfer Ysgol Ein Harglwyddes ar safle Ysgol Glanadda (sydd bellach wedi cau) ym Mangor. Mae adeilad hen Ysgol Glanadda wedi ei ddymchwel gogyfer â chychwyn y gwaith adeiladu ar gyfer ysgol newydd Ein Harglwyddes. Yn dilyn y dymchwel, mae'r gwaith datblygu ac adeiladu wedi cychwyn gyda'r ffrâm ar gyfer yr ysgol newydd eisoes yn ei le.

Mae bwriad hefyd i wneud gwelliannau sylweddol i Ysgol Hiracl, ac mae'r rhan gyntaf o'r gwaith adeiladu wedi dechrau ar safle maes parcio Byw'n Iach Bangor ym mis Mawrth 2025 er mwyn uwchraddio'r ardal a chreu gofodau parcio ar gyfer staff Ysgol Hiracl er mwyn i'r ysgol fod yn safle di-geir.

Rydym hefyd wedi ymrwymo i wneud gwelliannau sylweddol i Ysgol Tryfan ym Mangor, ac rydym wedi penodi pensaer ar gyfer y prosiect sydd yn gweithio efo'r Adran ac Ysgol Tryfan

er mwyn ceisio cyfarch y weledigaeth ar gyfer y buddsoddiad hwn. Mae Achos Strategol Amlinellol wedi ei lunio a'i gyflwyno i Lywodraeth Cymru ym mis Rhagfyr 2024. Dyma'r cam cyntaf o achos fusnes 3 cham i'w gyflwyno i Lywodraeth Cymru. Mae'r Tîm Dylunio wedi cael eu penodi, ond nid oes cytundeb ar ddyluniad eto, gan fod gwaith pellach i'w wneud ar sawl agwedd.

3.2.4 Hyrwyddo llesiant plant a phobl ifanc a lleihau cost anfon plant i'r ysgol

Yn dilyn derbyn ymatebion i holiadur yn 2024 gan nifer sylweddol o rieni, dysgwyr, staff a phenaethiaid ysgolion mae'r heriau ariannol o anfon plant i'r ysgol wedi eu hamlygu'n glir. Yn ddyddiol mae teuluoedd yn wynebu costau gwisg ysgol, teithiau ysgol, a chostau cinio/egwyl (yn yr Uwchradd) ac mae canfyddiadau'r holiaduron yn adlewyrchu hyn.

Mae'r Ysgolion unigol wedi derbyn dadansoddiad manwl o'r canfyddiadau ac mae gweithgor wedi cyfarfod i sefydlu Siarter Ysgol Cost Gyfeillgar. Bydd y Siarter yma yn cynnwys nifer o fesuryddion i ysgolion eu cyrraedd er mwyn cael eu hadnabod fel Ysgol 'Cost Gyfeillgar.'

Fel rhan o werthuso trefniadau ysgolion unigol bydd Awdit Ysgol Cost gyfeillgar yn cael ei ffurfio gan y gweithgor ac o gwblhau'r Awdit fe fydd yr ysgolion yn gallu adnabod camau gweithredu er mwyn iddynt gyrraedd gofynion y siarter.

3.2.5 Moderneiddio ac ehangu'r ddarpariaeth drochi ar gyfer dysgu Cymraeg i blant

Ar 6 Gorffennaf 2021, bu i'r Cabinet gymeradwyo gweledigaeth newydd ar gyfer Cyfundrefn Addysg Drochi gyfoes yng Ngwynedd. Mae'r weledigaeth newydd yma hefyd yn cynnwys buddsoddiad cyfalaf o £1.1 miliwn gan Lywodraeth Cymru er mwyn sefydlu safleoedd addysg drochi o'r newydd ym Mangor a Thywyn, ynghyd â gwella'r cyfleusterau ar safle Eifionydd ym Mhorthmadog. Mae'r gwaith eisoes wedi ei gwblhau ar safle Eifionydd a Bangor a bellach mae'r Uned Drochi Iaith newydd ar safle Ysgol Uwchradd Tywyn wedi ei chwblhau ac wedi agor ei drysau i newydd ddyfodiaid yr ardal ers Ionawr 2025.

Yn sgil derbyn cadarnhad o lwyddiant yr Achos Fusnes ar gyfer ail wedd o arian cyfalaf gwerth £1.1m, byddwn yn buddsoddi yn y 3 safle addysg drochi cynradd a gaiff eu lleoli yng Nghaernarfon, Pwllheli a Dolgellau. Mae'r gwaith adeiladu ym Mhwlheli eisoes wedi'i gwblhau ac mae'r gwaith adeiladu yng Nghaernarfon a Dolgellau ar drac i'w gwblhau yn nhymor yr haf.

Mae grant refeniw Trochi Hwyr, Llywodraeth Cymru hefyd wedi ein galluogi i gyfoesi'r ddarpariaeth drochi yn ein canolfannau. Mae'r cynllun gwahaniaethol hwn sy'n pontio'r Cynradd a'r Uwchradd wedi bod yn weithredol ymhob Uned Drochi o fis Ionawr 2025 ymlaen. I gyd-fynd â'r cynllun mae'r prosiect arloesol digidol Aberwla hefyd wedi ei

gwblhau. Dyma adnodd addysgol gwerthfawr i normaleiddio'r Gymraeg ar y platfform rhithiol.

3.2.6 Adolygu Polisi Iaith Addysg Gwynedd

Rwy'n hynod o falch ein bod wedi penodi Meirion Prys Jones fel ymgynghorydd llawrydd i gydweithio gyda'r Adran i ail-edrych ar y Polisi Iaith Addysg. Mae'r cyfarfodydd ymgysylltu gyda rhanddeiliaid allweddol wedi digwydd yn ystod tymor yr hydref 2024 ac rydym wedi cyflwyno'r canfyddiadau i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ym mis Chwefror 2025. Erbyn hyn, rydym hefyd wedi cyflwyno Polisi Iaith Addysg Drafft gerbron y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi yn Ebrill 2025, gyda'r bwriad o gyflwyno am ystyriaeth buan y Cabinet.

4. Perfformiad yr Adran

Mae Gwasanaethau'r Adran yn perfformio'n dda a chadarnhaf fy mod yn fodlon gyda'u perfformiad presennol. Nid yw'r wybodaeth isod yn cyfeirio at bob Gwasanaeth yn yr Adran, gweler isod rhai o'r uchafbwyntiau. Am fanylion llawn ar berfformiad mesurau'r Adran, gweler Atodiad 2.

Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad

Mae'r Gwasanaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol yn falch o gadarnhau bod yr amser aros ar gyfer y Gwasanaeth Cwnsela wedi parhau i ostwng, er gwaethaf yr heriau y mae cynifer o bobl ifanc yn eu hwynebu'r dyddiau hyn, hynny o 51 diwrnod i 10 diwrnod. Mae cynnydd wedi bod yn y nifer o ddysgwyr Cynradd sydd yn cael eu cyfeirio, ac rydym yn ceisio ymateb i'r galw yma trwy addasu amser cwnsela ar gyfer y Cynradd. Mae posib y bydd hyn yn cael effaith ar yr amser aros yn y dyfodol. Rydym hefyd wedi ymestyn y math o ddarpariaeth sydd yn cael ei gynnig. Rydym yn parhau i edrych ar gapasiti ein hysgolion arbennig a chanolfannau. At hyn, mae'r gwaith o addasu rhai dosbarthiadau yn Ysgol Pendalar er mwyn sicrhau bod capasiti digonol ar gyfer y dysgwyr rheiny sydd angen mynediad i ysgol arbennig yn Arfon wedi ei gwblhau.

Mae'r maes presenoldeb yn parhau i fod yn bryder i ni a'r lefelau heb ddychwelyd i'r hyn ydoedd cyn y pandemig. Mae canran presenoldeb yr Awdurdod ar gynnydd gyda chyfartaledd y flwyddyn academaidd i ddyddiad yn 91.1% (Cyfradd Cymru yn 91% ym Mawrth 2025). Mae tueddiad y tair blynedd diwethaf ar ei fyny ond rydym yn cydnabod fod gwaith yn parhau i godi presenoldeb i lefelau cyn y pandemig

Dros y misoedd diwethaf, mae gwaith wedi'i wneud gyda'r Uned Ddata Addysg i ddatblygu system byw sydd yn adnabod tueddiadau absenoldebau, adrodd ar bresenoldeb grwpiau penodol ac adnabod disgyblion sydd yn peri pryder er ein galluogi i ymyrryd yn gynt.

Rydym yn parhau gyda'r gwaith targedu gyda grwpiau penodol o ddisgyblion sydd yn profi yn llwyddiannus ac yn cyfrannu at y cynnydd mewn lefelau presenoldeb y Sir.

Mae annog newid mewn ymddygiad i bresenoldeb a chodi'r lefelau yn parhau i fod yn flaenoriaeth i'r Gwasanaeth. Dros y misoedd nesaf bydd ymgyrch ar annog newid mewn ymddygiad i bresenoldeb ynghyd â pharhau ar waith targedu.

Maes arall sydd wedi derbyn sylw dros y flwyddyn ddiwethaf yw'r cynnydd mewn gwaharddiadau penodol a pharhaol o ganlyniad i ymddygiadau heriol o fewn ein hysgolion. Yn dilyn arolwg manwl o'r Gwasanaeth Cynhwysiad mae gwaith yn mynd rhagddo i gryfhau'r ddarpariaeth gan gynnwys symud ymlaen i ddatblygu Uned Cyfeirio Disgyblion, gweithio gydag ysgolion ar Strategaeth Cynhwysiad newydd ac ail fodlu'r ddarpariaeth ymestyn allan sef y gefnogaeth sydd ar gael i ysgolion. Mae'n bleser adrodd fod y gwaith yma ar drac i fod yn weithredol o Fedi 2025 ymlaen ac edrychaf ymlaen at adrodd ar y cynnydd yn fy adroddiad nesaf.

Arlwyo

Ers 1 Medi 2023, rwy'n hynod o falch fod pob dysgwr cynradd o flwyddyn Derbyn i Flwyddyn 6 yng Ngwynedd yn gallu derbyn cinio ysgol am ddim, a hynny flwyddyn o flaen yr amserlen genedlaethol.

Ym Mawrth 2025, ar gyfartaledd, cafodd 4,879 o brydau cinio ysgol am ddim eu darparu ar unrhyw ddiwrnod. Rwy'n hynod o falch o'r llwyddiant hwn, ac yn awyddus i'r Adran hyrwyddo'r cynnig ymhellach ymysg plant a theuluoedd er mwyn annog rhagor o deuluoedd i fanteisio ar y cynnig.

Gwasanaeth Ieuenctid

Mae Gwasanaeth Ieuenctid Cyngor Gwynedd wedi'i strwythuro mewn tair ffrwd allweddol - Gwaith Ieuenctid Cymunedol, Gwaith Cymorth Ieuenctid 11-16 oed, a Gwaith Cymorth Ieuenctid 16-25 oed, i ymateb yn effeithiol i anghenion pobl ifanc ledled y sir. Mae'r ddarpariaeth, sy'n cael ei chynnig yn gynnwys gwaith cymunedol gyda phartneriaid lleol, ynghyd â chefnogaeth mewn ysgolion Uwchradd a'r gymuned i hyrwyddo llesiant personol ac emosiynol. Mae'r Gwasanaeth hefyd yn rhoi cymorth i bobl ifanc sydd y tu allan i addysg, hyfforddiant neu waith gan gynnwys cyngor ar gyflogadwyedd, iechyd a materion tai. Mae prosiect 'Llais Ni' Gwasanaeth Ieuenctid Gwynedd yn fenter sydd wedi ei ddatblygu yn 2024-25 sy'n rhoi lleisiau a chyfle i bobl ifanc fynd i'r afael â'r themâu sy'n bwysig iddynt. Drwy weithgareddau creadigol, sesiynau trafod a gweithdai ymarferol, mae'r prosiect yn hyrwyddo llais, hyder a chyfranogiad ymhlith pobl ifanc y Sir.

Rhwng Ebrill 2024 a Mawrth 2025, roedd 24,618 o gyfranogiadau gan bobl ifanc ar draws y prosiectau, gyda 1,125 o unigolion wedi cwblhau achrediau, a dros 200 wedi cwblhau Gwobrau Dug Caeredin. Mae'r ddarpariaeth gymunedol wedi esblygu dros y 12 mis diwethaf, lle yr ydym wedi dyrannu dros £60,000 o gyllid i sefydliadau trydydd sector i ddatblygu darpariaeth gymunedol, cyd-ariannu Gweithiwr Ieuenctid yr Urdd i weithio ar draws y Sir, cyd-weithio gyda 10 o gynghorau plwyf i ddarparu clybiau cymunedol ac arwain ar brosiectau mewn 48 o leoliadau ar draws Gwynedd. Mae'r ddarpariaeth 16-25 oed wedi

gweld cynnydd am yr angen am y Gwasanaeth, gyda dros 230 o bobl ifanc wedi derbyn cefnogaeth yn 2024-25, gyda 38 unigolyn wedi symud ymlaen i addysg gyda Grŵp Llandrillo Menai, 26 wedi ei gyfeirio at raglenni cyflogadwyedd a 12 wedi cychwyn swyddi newydd.

5. Ymgynghori

Mae'r adroddiad wedi ei greu yn seiliedig ar wybodaeth a chynnwys cyfarfod diweddaraf herio a chefnogi perfformiad yr Adran Addysg, gyda'r Prif Weithredwr, y Pennaeth Adran, Rheolwyr Gwasanaeth a finnau yn bresennol yn y cyfarfod hwn.

Atodiadau:

Atodiad 1: Adroddiad ar brosiectau Cynllun y Cyngor 2024-25

Atodiad 2: Mesuryddion Perfformiad yr Adran Addysg